

Bożena Lech-Jabłońska

Przegląd wydawnictw o regionie za lata 2000/2001

Archidiecezja Lubelska : historia i administracja / red. Marek T. Zahajkiewicz ; [zesp. aut.: Włodzimierz Bielak i in.]. - Lublin : Kuria Metropolitalna, 2000. - 759 s. : fot. kolor., portr. ; 25 cm

Tab. - Stan na dzień 1 grudnia 1999 r. - Tyt. okł.: Archidiecezja Lubelska 2000
ISBN 83-87143-71-5

Obszerny informator przedstawia dzieje Archidiecezji Lubelskiej oraz podstawowe dane o obecnej administracji Kościoła lubelskiego. Na początku publikacji zamieszczono biografie i portrety: arcybiskupa Józefa Życińskiego, arcybiskupa seniora Bolesława Pylaka, biskupa pomocniczego Ryszarda Karpińskiego oraz biskupa pomocniczego Mieczysława Cisty. W części *Instytucje, urzędy, hierarchia* podano spis gremiów działających w obrębie Kościoła katolickiego, a w podrozdziale poświęconym Kościołowi w Polsce aktualne (w 2000 r.) adresy instytucji kościelnych w naszym kraju, wykazy biskupów według godności i sprawowanych urzędów.

Zasadnicza część informatora, omawiająca Archidiecezję Lubelską, rozpoczyna się zarysem jej historii autorstwa Marka T. Zahajkiewicza. Następnie przedstawiono strukturę administracyjną Archidiecezji oraz spisy urzędów i instytucji Kościoła lubelskiego. Najobszerniejszą część publikacji stanowi rozdział zatytułowany *Dekanaty i parafie*. W obrębie dekanatu zaprezentowano tu każdą parafię. Podano adres, historię, wykaz miejscowości wchodzących w skład parafii, informację o datach odpustów oraz nazwiska kapłanów pracujących w kościele. Zamieszczono też kolorowe fotografie każdego kościoła. Książkę kończą indeksy, w których podano spisy kapłanów według różnych kryteriów, spis parafii, miejscowości będących w granicach Archidiecezji, a także spis ulic miast mających więcej niż jedną parafię.

Bibliotekarz Lubelski / Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie ; [Zdzisław Bieleń (red.)]. - R. 43 (2000) — . - Lublin : WiMBP, 2000 —

Rocz.

ISSN 0137-9895

Rocznik zawiera pokłosie sesji naukowej, która odbyła się w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie z okazji 140 rocz-

nicy urodzin jej patrona.

Referaty ułożono w kolejności ich wygłaszania na sesji. W pierwszym wystąpieniu Zdzisław Bieleń przedstawił krótko życiorys Hieronima Łopacińskiego oraz dzieje Biblioteki jego imienia. Szerzej omówił obecny stan posiadania WiMBP, działalność wydawniczą, stan komputeryzacji, zadania wynikające z funkcji centralnej biblioteki regionu.

Stanisław Fita przedstawił życie literackie Lublina w 2. poł. XIX w. Mimo iż na wstępie określił Lublin jako kulturalną pustynię, to w dalszej części wymienił nazwiska mieszkańców Lublina, godnych zapamiętania, np. Franciszka Arnsztajnowa. Sporo uwagi poświęca literatom i dziennikarzom, którzy tylko „zaglądali” do Lublina z Warszawy, wskazuje na inicjatywy wydawnicze, pozytywnie wyróżniające to prowincjonalne miasto. Omawia początki „Kuriera Lubelskiego”, „Gazety Lubelskiej”, wspomina o „Kalendarzu Lubelskim”. Na tym tle przedstawia Hieronima Łopacińskiego jako przykład jednostki wyróżniającej się i zasłużonej dla miasta.

Halina Pelcowa ukazuje Hieronima Łopacińskiego jako etnografa i językoznawcę. Omawia prowadzone przez niego badania słownictwa dialektalnego oraz zamieszcza wykaz skrótów używanych przez Łopacińskiego.

Andrzej Mężyński w swoim wystąpieniu zajął się historią Biblioteki im. H. Łopacińskiego w okresie okupacji. Jest to mało znany okres dziejów Książnicy. Autor referatu przeprowadził badania archiwalne w Poczdamie, gdzie są przechowywane dokumenty z archiwum Głównego Zarządu Bibliotek w Generalnym Gubernatorstwie, tzw. Archiwum Abba.

Dwa kolejne referaty są poświęcone osobie Hieronima Łopacińskiego.

Halina Wolska poddała analizie rękopiśmienne dedykacje znajdujące się w ofiarowanych Łopacińskiemu egzemplarzach książek. Wynika z nich, że Łopaciński był ceniony jako etnograf, językoznawca, jako człowiek życzliwy, skory do pomocy. Autorka sugeruje, że dedykacje mogą być ważnym źródłem informacji dla badacza.

Ewa Hadrian przedstawia, w jaki sposób H. Łopaciński był postrzegany przez współczesnych mu ludzi. Oparła się na korespondencji, m. in. siostry Łopacińskiego Waławy do Jana Riabinina, wspomnieniach Mirosława Kryńskiego, Grzegorza Smólskiego. Przytacza też wiersz napisany na cześć Łopacińskiego. Konkluzją referatu jest stwierdzenie, że Hieronim Łopaciński to wybitny przedstawiciel swego narodu.

Rocznik zamyka wystąpienie Jana Smolarza poświęcone zbiorom specjalnym Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego. W referacie, przygotowanym z niezwykłą dokładnością, omawia poszczególne rodzaje zbiorów (rękopisy, grafikę, stare druki, fotografie, mikrofilmy, kartografie, pocztówki, dokumenty życia społecznego), przypomina wszystkie osoby, które w minionych latach pracowały w Dziale Zbiorów Specjalnych. Podane informacje są poparte szczegółowymi wyliczeniami statystycznymi.

Chmielak Jadwiga, Jakimińska Grażyna, Polańska Marta. Historia miasta Lublina : informator do wystawy stałej w Muzeum Historii Miasta Lublina / Jadwiga Chmie-

lak, Grażyna Jakimińska, Marta Polańska ; [tł. Anna Zagórska]. - Lublin : Muzeum Lubelskie , 2000. - 71 s. : faks., fot., pl., rys. ; 17 cm

Streszcz. ang.

ISBN 83-90842-1-4

Jest to komentarz do stałej ekspozycji, prezentowanej zwiedzającym w Muzeum Historii Miasta Lublina. Autorki w trzech artykułach zawarły historię miasta od legendarnych początków do połowy XX w.

Marta Polańska ukazuje wczesne etapy rozwoju miasta, od początków osadnictwa w VI w. do pierwszych lat XIV w. Podawane wiadomości uzasadnia wynikami badań archeologicznych.

Grażyna Jakimińska wyjaśnia, skąd wywodzi się nazwa miasta, omawia kolejne etapy jego rozwoju, aż do końca XVIII w. Znajdują się tu ciekawe informacje o budowlach, powstałych w Lublinie w tym okresie, o kolejnych przebudowach, nowych stylach architektonicznych. Zostały przywołane nazwiska ludzi związanych z Lublinem, ale znaczących dla kultury całego narodu, np. Biernat z Lublina czy Jakub Lubelczyk.

Jadwiga Chmielak rozpoczyna swą opowieść od upadku Rzeczypospolitej. Również dla Lublina był to okres upadku gospodarczego, wyludnienia i zubożenia, zwłaszcza po pożarze w 1803 r. Kolejne epoki są dla miasta bardziej sprzyjające. Autorka pokazuje zmiany urbanistyczne, rozwój przemysłu i kultury, niekorzystne zmiany spowodowane zawieruchami dziejowymi (powstanie listopadowe, styczniowe, wojny światowe). Wykład kończy się na 1944 r. i Polskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego.

Informator jest bogato ilustrowany. Na zamieszczonych fotografiach, rysunkach oraz planach odbiorca może obejrzeć widoki całego miasta, poszczególne obiekty architektoniczne (czasem już nie istniejące) czy osoby związane z Lublinem.

Na końcu zamieszczono streszczenie w języku angielskim.

Druga konspiracja niepodległościowa : tajne organizacje młodzieży szkolnej Lublina i Lubelszczyzny w latach 1945-1956 / oprac. Jan Ziółek ; przy współudz. Anny Groniek i Małgorzaty Walczak. - Lublin : TN KUL, 2001. - 312, [3]

s.: pl. ; 24 cm. - (ródła i monografie / Towarzystwo Naukowe KUL ; 211)

Bibliogr. s. 289-295. - Streszcz. ang.

ISBN 83-7306-023-5

Mianem „druga konspiracja” opracowujący określa młodych ludzi, którzy po drugiej wojnie światowej podjęli walkę z promoskiewską władzą kraju oraz procesem sowietyzacji Polski. We wstępie czytamy: „Główny problem książki, obok ustalenia liczby organizacji tajnych na Lubelszczyźnie, to motywy wchodzenia młodzieży szkolnej do konspiracji”. Autorzy przedstawiają organizacje młodzieżowe, działające w Lublinie i na Lubelszczyźnie. Ukazują losy młodych ludzi po zdek-

spirowaniu: aresztowania, śledztwo, rozprawy sądowe, odbywanie kary, niełatwe losy po zwolnieniu z więzienia.

We wspomnieniach i relacjach o swoich przeżyciach opowiadają bohaterowie tamtych trudnych czasów. W rozdziale 11 zamieszczono biogramy byłych więźniów. W rozdziałach 12-18 zawarto wykazy osób, związanych z wydarzeniami omawianego okresu. Opracowujący wymienili tu nie tylko nazwiska prześladowanych, ale także prześladowców, np. sędziów, prokuratorów wojskowych, ławników.

Do publikacji dołączono indeks osób, który ułatwia korzystanie z publikacji. Obszerna bibliografia podaje źródła archiwalne i publikowane, traktujące o historii powojennej Polski.

Euroregion Bug w liczbach / Urząd Statystyczny w Lublinie ; [zesp. red. przewodn. Kazimierz Tucki]. - Lublin : US, 2000. - 83 s. : mapy, tab., wyk. ; 17x24 cm
Tyt. pol., ang. - Tekst równol. ang., pol.
ISBN 83-87762-14-8

Jest to jedna z wielu publikacji Urzędu Statystycznego w Lublinie, wydanych w latach 2000-2001, a jednocześnie piąty tom serii wydawniczej, poświęconej współpracy transgranicznej.

Zawartość książki podzielono na trzy części. W pierwszej czytelnik znajduje podstawowe wiadomości o powstaniu Euroregionu Bug, jego rozwoju, celach statutowych, formach działalności oraz o uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych. Przejrzysty schemat prezentuje strukturę organizacyjną Euroregionu, a z map można odczytać, jakie tereny wchodzi w jego skład (Polska – województwo lubelskie, Białoruś – obwód brzeski, Ukraina – obwód wołyński).

W części drugiej, w tabelach statystycznych, zestawiono dane liczbowe w przekroju państw, regionów (województwo, obwód) i subregionów (powiat, region). Podstawą czasową prezentowanych danych jest rok 1999.

Część trzecią stanowi informator podający najważniejsze adresy i telefony.

Wydając tę książkę, Urząd Statystyczny wyszedł naprzeciw rosnącemu systematycznie zapotrzebowaniu na informacje o obszarach przygranicznych.

Publikacja jest opracowana w dwu językach: polskim i angielskim.

Gleboznawstwo w badaniach naukowych i dydaktyce / [red. t. Henryk Domżał, Anna Wójcikowska-Kapusta, Jan Paluszek] ; Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego PAN w Lublinie. - Lublin : IA PAN, 2001. - 292, [4] s. : rys., wyk. ; 24 cm. - (Acta Agrophysica, ISSN 1234-4125 ; 48)

Bibliogr. przy pracach. - Streszcz. ang., pol. - Tab.

Zawiera: Wpływ stosowania ściółek w rzędach drzew na aktywność enzymatyczną gleby w młodym sadzie jabłoniowym : [Gospodarstwo Doświadczalne Felin] / E. J. Bielińska. Wpływ użytkowania sadowniczego na zmiany wybranych właściwości gleby : [Gospodarstwo Doświadczalne Felin] / E. J. Bielińska,

H. Domżał, M. Świca. Kształtowanie populacji grup drobnoustrojów biorących udział w przemianach azotu w glebie pod wpływem systemu upraw pszenicy ozimej : [Stacja Doświadczalna Osiny] / M. Dąbek-Szreniawska, A. I. Wyczółkowski. Wpływ konika polskiego na wybrane właściwości gleb ostoï w Roztoczańskim Parku Narodowym / U. Moszyńska, R. Dębicki. Wpływ położenia w rzeźbie terenu na agregację i wodoodporność agregatów gleb deluwialnych wytworzonych z lessu / J. Paluszek. Wpływ użytkowania na zawartość metali ciężkich w glebach „Ściany Wschodniej” / S. Uziak. J. Melke, Z. Klimowicz. Prof. dr hab. Ryszard Turski jako uczony i nauczyciel - w 70-lecie urodzin i 45-lecie pracy / H. Domżał. Gleboznawstwo w programach studiów rolniczych : [m. in. Akademia Rolnicza w Lublinie] / E. Niedźwiecki
ISBN 83-87385-62-X

Księga Jubileuszowa na 50-lecie Wydziału Filozofii KUL / red. Antoni B. Stępień, Jacek Wojtysiak ; Katolicki Uniwersytet Lubelski. - Lublin : Red. Wydawnictw KUL , 2000. - 544 s., [24] s. tabl. : fot. (w tym kolor.) ; 24 cm
ISBN 83-228-0726-0

W ostatnich latach jedną z form uczczenia różnych rocznic stało się publikowanie jubileuszowych wydawnictw. Księga, poświęcona Wydziałowi Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, jest przykładem starannie przygotowanego wydawnictwa jubileuszowego. W obszernym objętościowo tomie znalazły się najważniejsze wiadomości na temat Wydziału, którego jubileusz przypadł na 1996 r.

Na początku zamieszczono listy gratulacyjne od Ojca Świętego, Księdza Prymasa, ks. Stanisława Wielgusa – ówczesnego rektora KUL. Natomiast dziekan s. Zofia J. Zdybicka w swoim adresie zawarła historię, dzień dzisiejszy i perspektywy rozwoju Wydziału.

Współtwórcy Wydziału: Stefan Świeżawski, Jerzy Kalinowski, Feliks Bednarski, Marian Kurdziałek, Mieczysław Albert Krąpiec, Mieczysław Gogacz, Czesław Strzeszewski, wspominają początki jego funkcjonowania i swoją pracę w tym okresie.

W dalszej części publikacji znalazły się informacje o organizacji Wydziału i zaprezentowano poszczególne sekcje. Dokładnie przedstawiono działalność naukową i dydaktyczną każdej katedry, wchodzącej w skład Wydziału na przestrzeni lat 1968-1995.

Na końcu zamieszczono dużą liczbę fotografii uwieczniających poszczególne osoby (np. kolejnych dziekanów), zespoły pracowników sekcji czy zespołów, ważne wydarzenia (np. kolokwia habilitacyjne).

Opracowując Księgę, redaktorzy chcieli zarejestrować dokonania Wydziału i utrwalić wydarzenia z jego życia.

Lwowsko-Kresowe korzenie wyższych uczelni Lublina / red. Władysław Stążka; Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich. Oddział w

Lublinie. - Lublin : TMLiKP-W, 2000. - 244 s. : fot.(w tym kolor.), il., portr. ; 24 cm
Tab.
ISBN 83-913271-2-4

Praca zbiorowa poświęcona ludziom, którzy trwale wpisali się w historię lubelskich uczelni, a których korzenie sięgają do Lwowa i Kresów wschodnich. Publikacja stanowi efekt sesji naukowej, zorganizowanej w 1998 r. przez Lubelski Oddział Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.

Ze wstępu, autorstwa Władysława Stążki, wynika, że kontakty kulturalne, gospodarcze, naukowe Lwowa i Lublina sięgają okresu II Rzeczypospolitej. Już w dwudziestoleciu międzywojennym kwitła współpraca naukowa Uniwersytetu Jana Kazimierza i innych lwowskich uczelni z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim.

Po II wojnie światowej wielu naukowców ze Lwowa znalazło swoje miejsce i schronienie w Lublinie. Tu właśnie uczestniczyli w organizowaniu i rozwoju lubelskich szkół wyższych: Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Rolniczej (późniejszej Akademii Rolniczej), Wyższej Szkoły Inżynierskiej (obecnie Politechnika Lubelska) oraz w odradzaniu się Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Publikację podzielono na pięć części, z których każda jest poświęcona innej uczelni.

W pierwszej części znalazły się dwa referaty przedstawiające związki KUL-u z Uniwersytetem Jana Kazimierza we Lwowie. Grażyna Karolewicz zajęła się okresem od założenia KUL-u do II wojny światowej. Przedstawiła sylwetki wielu wybitnych uczonych, którzy czynnie uczestniczyli w tworzeniu i pierwszych latach funkcjonowania pierwszego lubelskiego uniwersytetu. Referat jest ilustrowany fotografiami przedstawiającymi prezentowane osoby. Na końcu, jako materiał uzupełniający, autorka zamieściła zestawienie tabelaryczne oraz bibliografię.

Adam Chruszczewski zaprezentował grono pracowników naukowo-dydaktycznych, którzy znaleźli pracę w KUL-u po II wojnie światowej. Autor dzieli te osoby na pięć grup, przyjmując za kryterium podziału czas napływu do KUL-u. Ostatnia grupa obejmuje lata 1950-1957. Chruszczewski, podobnie jak poprzedniczka, ubogacił swój wykład zestawieniami tabelarycznymi.

Zaprezentowaniem lwowskich korzeni Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej zajęła się Krystyna Harasimiuk. Ukazała sylwetki tych, którzy przybyli ze Lwowa i stali się współtwórcami drugiego w Lublinie uniwersytetu. Referat uzupełniają portrety przywoływanych w tekście profesorów.

Część trzecia publikacji dotyczy Akademii Medycznej w Lublinie. Andrzej Wróbel kreśli historię Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego, funkcjonujących w ramach UMCS-u oraz późniejsze wyodrębnienie się kolejnej uczelni Lublina – Akademii Medycznej. Po historycznym wykładzie, autor zamieszcza biogramy osób obecnych przy tworzeniu i rozwijaniu AM w Lublinie, a wywodzących się ze Lwowa, z Kresów. Tę część publikacji kończy „Wykaz osób urodzonych we Lwowie lub na Kresach – byłych i obecnych pracowników Wydziału Lekarskiego

i Farmaceutycznego”. Wykaz zawiera 22 nazwiska, ułożone chronologicznie od 1945 r. do 1974 r. Zamieszczono też bibliografię.

Część czwarta, poświęcona Akademii Rolniczej w Lublinie, to opracowanie Franciszka Pawłowskiego. Przedstawił skrócone biogramy (wraz z fotografiami) pracowników AR (początkowo część składowa UMCS, potem WSR). Biogramy ułożono alfabetycznie w obrębie dwóch grup: pierwsza prezentuje samodzielnych pracowników naukowych (profesorowie, docenci, doktorzy habilitowani), druga natomiast to adiunkci i asystenci. Autor wyliczył źródła, z których korzystał, przygotowując referat.

Stosunkowo najmniejsze związki ze Lwowem miała Politechnika Lubelska. Pisze o tym Iwo Pollo. Jego referat przybliży historię Politechniki Lwowskiej, a dopiero w końcowym fragmencie znajdujemy informacje o wpływie tej uczelni na Politechnikę Lubelską. Również liczba osób pracujących w Politechnice Lubelskiej, pochodzących z Kresów, jest niewielka. Do referatu autor dołączył bogatą bibliografię.

Korzystanie z publikacji ułatwia indeks osobowy.

Warto zaznaczyć, że do referatów dołączono krótkie notki biograficzne o ich autorach, a na początku publikacji zamieszczono historię Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.

Lubelskie : wielka księga miast i gmin. - Lublin : ideaMEDIA, 2000. - 297, [5] s. : fot. kolor., mapa, rys. ; 30 cm

Tekst oprac. na podst. materiałów udostępnionych przez urzędy miast i urzędy gmin woj. lubelskiego

Toż wersja ang.

ISBN 83-88104-10-1. - ISBN 83-88104-11-X (wersja ang.)

Album, wydany w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej), promuje województwo lubelskie. Edytorsko wydany starannie, na dobrym papierze, w twardej oprawie. Kolorowe fotografie obrazują najbardziej reprezentacyjne, ciekawe obiekty architektury oraz walory krajobrazowe regionu.

Jednostki administracyjne ułożono następująco: cztery powiaty grodzkie (Lublin, Biała Podlaska, Chełm, Zamość), a następnie w porządku alfabetycznym powiaty ziemskie. Informując o poszczególnych powiatach, pokazano jego herb, podano adres i telefony do starostwa. W jednostronicowym tekście wprowadzającym w realia powiatu (przeważnie autorstwa starosty) scharakteryzowano ogólnie powiat, podano obszar, liczbę mieszkańców, fakty historyczne, atuty gospodarcze oraz możliwości rozwoju. W części wyszczególniającej omówiono miejscowości będące siedzibą powiatu, a następnie w układzie alfabetycznym pozostałe miasta i gminy.

Publikację kończy alfabetyczny indeks miejscowości oraz krótkie notki o obiektach, które „Warto zwiedzić”, również w układzie alfabetycznym.

Olesiejuk Feliks. Zwyczaje i obrzędy ludu Międzyrzeczczyzny / Feliks Olesiejuk; [wstęp Alfred Gauda]. – Drelów : Urząd Gminy, 2000. – 294, [15] s. : faks., fot., portr. ; 24 cm

ISBN 83-906319-1-1

Feliks Olesiejuk, regionalista oddany Ziemi Międzyrzeckiej, jest autorem licznych publikacji etnograficznych i historycznych. Omawiana książka została wydana, przez społeczny komitet redakcyjny, już po śmierci autora. Jest to zbiór ośmiu artykułów publikowanych w „Roczniku Międzyrzeczkim” w latach 1971-1992, scatalogowanych w monografii zwyczajów i obrzędów międzyrzeczkich. Publikacja jest tym cenniejsza, bowiem prezentowany materiał stanowi efekt własnych badań F. Olesiejuka. Badania te, jak pisze we wstępie Alfred Gauda, „wypełniły lukę w etnografii polskiej, dotyczącą [...] obszaru kultury ludowej północnej Lubelszczyzny, na którym występowały i przenikały się wpływy mazowieckie, podlaskie, litewskie, białoruskie i ukraińskie, a więc kultura Zachodu i Wschodu”.

Autor opisuje zwyczaje związane z wiosną, latem, jesienią, Bożym Narodzeniem, a więc z całym rokiem życia ludu wiejskiego. Następnie charakteryzuje obrzędy, związane z tak ważnymi momentami, jak: urodzenie dziecka, wesele, pogrzeb. Przytacza też przysłowia i przyspiewki ludowe związane z obrzędowością.

Potwierdzeniem słów autora są liczne przypisy odwołujące się do relacji mieszkańców wsi międzyrzeczkich oraz publikacji etnograficznych. Ważnym elementem książki są fotografie dokumentujące obraz życia wsi. Na końcu zamieszczono autobiografię (napisaną w 1997 r.) oraz portret autora.

Pelcowa Halina. Interferencje leksykalne w gwarach Lubelszczyzny. - Lublin : Wydaw. UMCS, 2001 . - 307 s. : mapy ; 24 cm

Bibliogr. s. 267-281. - Streszcz. ang., ros.

ISBN 83-227-1751-2

Praca naukowa z zakresu językoznawstwa, oparta na własnych badaniach autorki, prowadzonych w 144 wsiach Lubelszczyzny. We wstępie autorka wyjaśnia, że przedmiotem książki są gwary Lubelszczyzny „z uwzględnieniem zróżnicowania leksykalnego tych gwar i zachodzącego w nich procesu interferencyjnego. [...] Interferencja ujawnia się tu jako odstępstwo od normy (zarówno ogólnopolskiej, jak też lokalnej gwarowej), przez przeniesienie elementów słownikowych jednego kodu językowego do drugiego”.

Rozdział pierwszy przybliżył tematykę gwar Lubelszczyzny na tle gwar kraju. W następnych rozdziałach omówiono interferencję jako zjawisko występujące w gwarach, typy interferencji oraz przyczyny jej występowania.

Wyniki badań zaprezentowano w sposób charakterystyczny dla geografii lingwistycznej. Część pierwszą pracy stanowi wykład tekstowy (100 stron), część druga to mapy będące integralną częścią opracowania (166 stron). Publikację zaopatrzone w aparat naukowy, tj. obszerną bibliografię załącznikową, wykaz skró-

tów oraz alfabetyczny indeks analizowanych w publikacji wyrazów. Zamieszczono też streszczenie tekstu w języku angielskim i rosyjskim.

Podania i legendy Lublina / wybór, oprac. i wstęp Adam Wójcikowski, Włodzimierz Wójcikowski. – Lublin : Towarzystwo Miłośników Lublina : Multico, 2001 cop. – 86, [1] s. ; 20 cm

ISBN 83-86660-59-7

Opracowujący zamierzali stworzyć „zbiór prezentujący najbardziej lubelskie podania i legendy, jednocześnie najbardziej zakorzenione w miejscowej tradycji i dotychczasowym piśmiennictwie”. W słowie wstępnym autorzy wyjaśniają, co rozumieją pod pojęciem „podanie” i „legenda”. Jest to istotna informacja dla czytelnika, gdyż w zbiorze uwzględnili tylko podania i legendy, pomijając opowieści wierzeniowe, baśnie, bajki, przypowieści.

Również we wstępie przedstawiają swego rodzaju „stan badań”. Przywołują nazwiska tych, którzy odegrali znaczącą rolę w popularyzacji legend i podań Lublina. Dowiadujemy się o roli Seweryna Zenona Sierpińskiego, Henryka Rzewuskiego, Zofii z Wrońskich Ścisłowskiej, Władysława Kornela Zielińskiego, ks. Jana Ambrożego Wadowskiego, Wandy Jagienki Śliwiny, Heleny Platty czy Józefa Zięby. Opracowujący wyjaśniają, z jakich źródeł korzystali. Niektórych legend nie zamieścili z braku wiarygodnych źródeł potwierdzających legendę. Natomiast inne legendy przytoczyli w kilku wersjach, tj. legenda o Leszku Czarnym i o czarnej łapie.

W zbiorze znalazły się podania autorstwa: Jana Ambrożego Wadowskiego, Wincentego Kadłubka, Seweryna Zenona Sierpińskiego, Jana Długosza, Marcina Bielskiego, Macieja Strykowski, Franciszka Wężyka, Wandy Jagienki Śliwiny, Marii Antoniny Ronikierowej, Władysława Kornela Zielińskiego, Henryka Rzewuskiego. Przy nazwiskach autorów legend podano w nawiasach daty życia, a pod tekstem opis bibliograficzny wydania, z którego zaczerpnięto prezentowany tekst.

Ilustracje, zdobiące tomik, zaczerpnięto z wydawnictwa *Album Lubelskie* Adama Lerue i XIX-wiecznych czasopism. Zamieszczono też reprodukcje obrazów Władysława Barwickiego oraz współczesne fotografie. Odbiorcami zbioru legend może być młodzież szkolna i regionaliści.

Pylak Bolesław. Stefan Wyszyński Biskup Lubelski : 1946-1949 / Bolesław Pylak; Katolicki Uniwersytet Lubelski. - Wyd. 2 zm. - Lublin : Red. Wydawnictw KUL, 2000. - 252 s., [64] s. tabl. : faks., fot. ; 25 cm

ISBN 83-228-0654-X

Jest to już drugie zmienione wydanie książki autorstwa arcybiskupa seniora Bolesława Pylaka. Książka jest poświęcona Stefanowi Wyszyńskiemu, a szczególnie temu okresowi z jego życia, który spędził w Lublinie jako biskup lubelski.

Były to lata 1946-1949, trudne lata dla kraju dźwigającego się ze zniszczeń wojennych. Dotyczyło to nie tylko odbudowy gospodarki, życia społecznego, ale także odbudowy zrujnowanych kościołów. W tym trudnym czasie diecezja lubelska otrzymała nowego ordynariusza – ks. Stefana Wyszyńskiego. Lublin był mu znany z okresu studiów w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Na Lubelszczyźnie, a konkretnie w Nasutowie, Nowodworze i wreszcie w Kozłówce, ukrywał się w czasie II wojny światowej, gdy groziło mu aresztowanie.

Praca duszpasterska biskupa w Diecezji Lubelskiej była niejako początkiem drogi ks. S. Wyszyńskiego do godności Prymasa Polski. Omawiana publikacja jest oparta na źródłach archiwalnych, głównie na protokołach wizytacji parafialnych, ale także na dokumentach zgromadzonych przez Urząd Ochrony Państwa. Autor korzystał ze zbiorów zgromadzonych w archiwach lubelskich i warszawskich, bibliotekach Lublina. Jest to książka inna niż większość publikacji napisanych o życiu i nauce Prymasa Tysiąclecia. Autor zaznacza, że chciał w tej książce „ukazać niejako autoportret Biskupa Stefana Wyszyńskiego, kreślony jego słowami, decyzjami i działaniami, których dokonał w okresie swoich rządów diecezją lubelską w latach 1946-1949”.

W pierwszych rozdziałach jest podane tło historyczne i sytuacja polityczna w jakiej przyszło Biskupowi działać w Lublinie. Dalsze rozdziały to omówienie poszczególnych działów pracy Biskupa, od odbudowy struktur administracyjno-duszpasterskich Kościoła lubelskiego, przez wizytacje parafii, sprawy personalne, pracę duszpasterską po budownictwo sakralne i problemy gospodarcze diecezji.

Dwa ostatnie rozdziały zawierają opinie o biskupie Wyszyńskim. Są to z jednej strony opinie katolickiej części społeczeństwa, z drugiej zaś relacje urzędników państwowych.

Książka pokazuje biskupa Stefana Wyszyńskiego jako pasterza nieustannie zatroskanego o diecezję i wiernych, jako człowieka o nieprzeciętnym umyśle i wielkim sercu.

W publikacji zamieszczono zdjęcia przedstawiające Biskupa w „okresie lubelskim” wśród różnych grup wiernych, przy posługach duszpasterskich.

Raport o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2000 roku / [oprac. zesp. pod kier. Leszka Żelaznego, Zdzisława Strycharza] ; Inspekcja Ochrony Środowiska. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie. Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. - Lublin : WFO-ŚiGW, 2001. - 208 s. : fot. kolor., mapy, rys., tab., wyk. ; 29 cm. – (Biblioteka Monitoringu Środowiska)

Bibliogr.

ISBN 83-7217-127-0

Kolejny tom wydawnictwa, poświęconego ochronie środowiska województwa lubelskiego, podaje informacje dotyczące obszaru województwa w nowych granicach administracyjnych.

W pierwszym rozdziale Beata Sielewicz z Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego wyjaśnia, ekologiczną politykę województwa lubelskiego na tle ekologicznej polityki państwa.

W dwóch następnych rozdziałach omówiono działalność człowieka w środowisku (zarówno tę pozytywną, jak i prowadzącą do degradacji środowiska) oraz poszczególnych elementów składających się na nasze środowisko (powietrze, wody, gleby, przyroda, hałas).

Rozdziały IV-VI poświęcono zinstytucjonalizowanym formom działalności na rzecz ochrony środowiska. Omówiono Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, który wypełnia ważne zadania, np. prowadzi kontrolę laboratoryjną, przeciwdziała zagrożeniom środowiska. Przedstawiono Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. Czytelnik może się dowiedzieć, skąd pochodzą środki finansowe gromadzone przez Fundusz i na jakie cele były spożytkowane w 2000 r.

Ważnym zagadnieniem, zasygnalizowanym w raporcie, jest międzynarodowa współpraca naszego województwa w zakresie ochrony środowiska.

Ostatnim tematem jest edukacja ekologiczna, prowadzona przez pracowników parków krajobrazowych. Przedstawiono różne formy edukacyjnych działań (konferencje, tworzenie ścieżek dydaktycznych, wystawy, konkursy, rajdy, „zielone szkoły”, działalność wydawnicza).

Publikacja jest bogato ilustrowana wykresami, tabelami, diagramami, mapami. Zainteresowani tematem mogą rozszerzyć wiedzę, korzystając z bibliografii załącznikowej, liczącej 63 pozycje. Podano także ważniejsze adresy internetowe związane z ochroną środowiska w województwie, kraju i w Unii Europejskiej.

Autorzy adresują tom do wszystkich zainteresowanych, a „w szczególności do osób, które swoimi decyzjami wpływają na kształt i stan środowiska”.

Różycka-Bryzek Anna. Freski bizantyńsko-ruskie fundacji Jagiełły w kaplicy Zamku Lubelskiego. - Lublin : Muzeum Lubelskie : Wydaw. UMCS, 2000. - 163, [4] s. : fot. kolor. ; 32 cm

Tyt. okł.: Freski w kaplicy Zamku Lubelskiego

ISBN 83-227-1592-7

Albumowe wydawnictwo autorka poświęca freskom znajdującym się w kaplicy zamkowej w Lublinie. Zostały one poddane długotrwałym pracom konserwatorskim, które przywróciły im pierwotny wygląd.

We wprowadzeniu autorka zawarła informacje historyczne dotyczące malowideł oraz ich konserwacji, a także przedstawiła stan badań. W kolejnych rozdziałach czytelnik zapoznaje się z programem malarskim, według którego malowano freski. Był to program zgodny z wielowiekową bizantyńską zasadą ikonograficzną, której podporządkowali się wszyscy twórcy lubelskich fresków.

W albumie omówiono przedstawione na malowidłach postacie i wątki (dokso-logiczny, eschatologiczny, ewangeliczny, hagiograficzny, fundatorski). Przeanalizo-

wano też manieri stylistyczne, dające wyodrębnić się w niejednorodnym artystycznie zespole fresków lubelskich.

Na końcu zamieszczono spis ilustracji.

Słownik biograficzny żołnierzy Batalionów Chłopskich : IV okręg Lublin. T. 2 / oprac. i red. Marian Wojtas ; [zespół aut. Stanisław Bartłomowicz i in.]. - Lublin : Stowarzyszenie Żołnierzy Batalionów Chłopskich, 2001. - 902 s. : fot. ; 24 cm

Bibliogr. s.884-892

ISBN 83-913135-0-6

Jest to kontynuacja słownika z 1998 r., którego opublikowanie wywołało żywą reakcję społeczeństwa. Dziesiątki listów od kombatantów, ich rodzin, nauczycieli potwierdziły potrzebą wydawania tego typu książek. Słownik zawiera biogramy członków Stronnictwa Ludowego „Roch”, żołnierzy Batalionów Chłopskich, Ludowego Związku Kobiet, sanitariuszek Zielonego Krzyża. Opracowując biogramy, redaktorzy tomu opierali się na ankietach osobowych oraz zespole dokumentów BCh znajdujących się w Archiwum Państwowym w Lublinie. W omawianym tomie zamieszczono kilkadziesiąt biogramów z wydania z 1998 r. Usunięto z nich błędy lub poszerzono.

Większość biogramów ilustrują portrety omawianych postaci.

W końcowych partiach książki zamieszczono składy osobowe kierownictw uwzględnionych organizacji i krótką charakterystykę wszelkich organizacji występujących w tekście. Znalazły się tu hasła takie, jak: Armia Krajowa, Bataliony Chłopskie czy Tajna Organizacja Nauczycielska, ale także Gestapo i Generalne Gubernatorstwo. Całość dopełnia wykaz skrótów i bogata bibliografia.

Strofy sercem pisane : antologia poezji chełmskiej / wybór, wstęp, oprac. Zbigniew Waldemar Okoń. - Chełm : Związek Literatów Polskich. Oddział w Lublinie : Chełmska Biblioteka Publiczna, 2000. - 411 s. : fot. ; 21 cm. - (Biblioteka Pisarzy Lubelszczyzny)

ISBN 83-905303-5-X

Opublikowanie tej antologii jest ważnym wydarzeniem dla chełmskiego środowiska literackiego. We wstępie Zbigniew Waldemar Okoń podaje rys historyczny rozwoju tego środowiska. Wspomina o związkach z regionem takich pisarzy, jak: Mikołaj Rej, Wacław Rzewuski, Oscar Kolberg, Maria Konopnicka, Henryk Sienkiewicz czy Władysław Stanisław Reymont. Jednakże właściwy początek chełmskiego środowiska literackiego wyznacza na okres nieco późniejszy. Stwierdza, że „o tradycji literackiej ziemi chełmskiej możemy mówić dopiero od okresu międzywojennego, tj. od działalności Kazimierza Andrzeja Jaworskiego, powstania miesięcznika *Kamena* i Grupy Poetyckiej *Pryzmaty*. Przed tym okresem zorganizowane życie literackie w Chełmie nie istniało”.

W dalszej części wstępu autor przedstawia, na tle życia kulturalnego miasta,

rozwój chełmskiego życia literackiego. Dowiadujemy się o istnieniu Grupy Literackiej „Wiry”, Kole Literackim im. Stefana Żeromskiego, o czasopiśmie wydawanym w Chełmie, ze szczególnym podkreśleniem zasług wymienionej powyżej „Kameny”. Opracowujący wymienia wiele nazwisk ważnych, liczących się w historii literackiej Chełma, Lubelszczyzny, a często kraju. Swoją faktografię doprowadza do czasów obecnych.

W drugiej części wypowiedzi uzasadnia potrzebę opublikowania niniejszej antologii. Pomysł taki powstał już w 1987 r. w Grupie Poetyckiej „Pryzmaty”, realizacja nastąpiła dopiero w 2000 r. Autor omawia antologię poezji publikowane w Lublinie na przestrzeni lat 1997-2000. We wszystkich edycjach znaleźli się twórcy z Chełma. Jednak, zdaniem opracowującego, „gdyby Czytelnik poznawał chełmskie środowisko literackie poprzez wymienione książki, obraz tego środowiska byłby niepełny, nie ukazujący całokształtu życia kulturalnego dawnej i współczesnej Chełmszczyzny”. Prezentowana antologia ma za zadanie uzupełnić ten obraz. Swoje miejsce w antologii znaleźli poeci związani z Chełmem lub powiatem chełmskim miejscem urodzenia, pracy, miejscem zamieszkania czy epizodem z życia. Znaleźli się tu także ci poeci ludowi, którzy należeli do „Pryzmatów”: Paulina Hołysz, Władysław Kuchta, Maria Gleń. Zgromadzone utwory podzielił na kilka grup. Dwie pierwsze poświęcone poetom, którzy w okresie międzywojennym tworzyli w Chełmie życie literackie, tj. Kazimierz Andrzej Jaworski, Zenon Waśniewski. Grupa trzecia to poezja powstała „W kręgu KAJ-a”, czyli Kazimierza Andrzeja Jaworskiego. Następnie zamieszczono wiersze poetów Grupy Poetyckiej „Pryzmaty” powstałe w latach 1934-1936. Grupa piąta jest próbą pokazania nieznanych utworów Grupy Literackiej „Wiry”, a szósta, zatytułowana „Z pożogi (1939-1945)” prezentuje twórczość z okresu wojny. Powojenne życie literackie to ponownie twórczość poetów „Pryzmatów” z lat 1956-1993. „Chełmskie ścieżki poetyckie” skupiają utwory tych, którzy z Chełmem są związani epizodami z życia. Ostatnia grupa, zatytułowana „Strofy sercem pisane”, to różne wiersze o Chełmie i Ziemi Chełmskiej. Na końcu tomu zamieszczono noty biobibliograficzne poetów uwzględnionych w antologii.

Dopełnieniem całości są fotografie zamieszczone na ostatnich stronach publikacji oraz portrety osób przy notach.

Książka jest adresowana przede wszystkim do regionalistów, sympatyków współczesnej literatury, ale może też być źródłem informacji dla uczniów i studentów piszących prace o kulturze Chełma.

Śliwina Wanda Jagienka. Legendy i opowiadania lubelskie / Wanda Jagienka Śliwina ; wstęp i oprac. Grzegorz Wójcikowski, Włodzimierz Wójcikowski. - Wyd. 2. - Lublin : Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie : Towarzystwo Miłośników Lublina, 2000. - 77 s. : il. ; 20 cm

ISBN 83-86660-50-3

Jest to wybór legend i opowiadań dotyczących Lublina i okolic, oparty na wydaniu z 1948 r. Zmiany wprowadzone do tekstów dotyczą tylko uwspółcześnienia pisowni, ortografii i interpunkcji.

W obszernym wstępie autorzy wyboru podają informacje z biografii Jagienki spod Lublina, analizują jej twórczość oraz określają zasady doboru legend do niniejszej edycji. Dowiadujemy się, że G. i W. Wójcikowscy, dokonując wyboru, „nie rezygnowali z legend i podań, a także z opowiadań o motywach ludowych, które niosą ciekawsze informacje etnograficzne. Przede wszystkim pominęli teksty odziorowujące jakieś wydarzenia autentyczne [...], o niewielkich walorach poznawczych, a także podejmujące tematykę współczesną autorce”.

Ilustracje, zdobiące publikację, zaczerpnięto z wydawnictwa *Album Lubelskie* Adama Lerue, zamieszczono też dwa rysunki Władysława Barwickiego oraz reprodukcję obrazu Pożar Lublina w 1719 roku. Ilustracje są znakomitym dopełnieniem legend i podań. Niektóre przedstawiają obiekty, które nie zachowały się do naszych czasów, np. kościół św. Michała na Starym Mieście w Lublinie, zamek w Zawieprzycach.

Legends Wandy Śliwiny chętnie są czytane, a poszukuje ich głównie młodzież szkolna. Są pomocne przy realizacji regionalnej ścieżki edukacyjnej w szkołach Lubelszczyzny.

Witucki Stanisław. Słownik złotników lubelskich XIX wieku. - Lublin : [b.w.], 2001. - 103 s. : faks. ; 21 cm

Bibliogr. s.102-103

We wstępie czytamy: „pomysł słownika złotników wynikał z potrzeby rozszerzenia badań nad złotnictwem lubelskim XIX wieku. Znana liczba pięciu nazwisk złotników lubelskich w żaden sposób nie jest adekwatna do liczby nazwisk spotykanych w źródłach”. Opracowując słownik biograficzny złotników (jubilerów) lubelskich, autor opierał się na źródłach archiwalnych. Dostarczyły one wiadomości podstawowych, natomiast z publikacji wydawanych w tamtych czasach, uzyskał informacje uzupełniające. Ówczesne złotnictwo Lublina stało na drugim miejscu, zaraz po Warszawie. Jednakże trudno ocenić stan produkcji lubelskich złotników, gdyż tylko przez krótki czas wyroby były znakowane słowem „w Lublinie” lub „Lublin”. Stanisław Witucki postawił sobie zadanie przedstawienia „możliwie wszystkich warsztatów złotniczych dziewiętnastowiecznego Lublina”.

Noty biograficzne są ułożone alfabetycznie, podają głównie informacje związane z wykonywaniem zawodu złotnika. Pod notą zapisano sygnatury akt archiwalnych, w których znaleziono informacje. Autor odnotował różne formy nazwiska tej samej osoby. Do właściwej formy kierują czytelnika odsyłacze.

Słownik wnosi nowe informacje do badań nad złotnictwem Lublina. Może być wykorzystywany przez muzealników, historyków, regionalistów.

Wojtkowski Andrzej. Bibliografia historii województwa lubelskiego / Andrzej Wojtkowski ; wydały Maria Juda i Alicja Matczuk przy współpr. Artura Znajomskiego. - Lublin : Wydaw. UMCS, 2000. - 567 s. ; 25 cm
ISBN 83-227-1593-5

Bibliografia, na której opublikowanie czekało lubelskie środowisko historyków i regionalistów, była zapowiadana już kilka lat temu. Składa się nie tylko z materiałów bibliograficznych, ale także z tekstów informujących o autorze i samej bibliografii.

Helena i Jan Ziółkowie przybliżyli sylwetkę profesora Andrzeja Wojtkowskiego, jego działalność naukową od początków, związanych z Wielkopolską, po drugi okres życia tzw. lubelski, związany z pracą w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W dorobku naukowym profesora bibliografie historyczne, a szczególnie regionalne, zajmują ważne miejsce.

Historię powstawania *Bibliografii historii województwa lubelskiego* oraz założenia metodyczne omówiła Alicja Matczuk we *Wprowadzeniu do Bibliografii*. Użytkownik dowiadyuje się, że projekt stworzenia *Bibliografii* został przygotowany już w 1947 r., a więc trzy lata po przybyciu prof. Wojtkowskiego do Lublina. Metodologicznie był wzorowany na *Bibliografii historii Wielkopolski*, opracowanej przez profesora we wcześniejszym okresie życia.

Materiały do *Bibliografii historii województwa lubelskiego* były gromadzone przez studentów KUL, skupionych w kółku historycznym, przez seminarzystów prof. Wojtkowskiego, a prawdopodobnie również przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. Podstawą stały się zbiory zgromadzone w Lublinie, m. in. w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL, Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego, archiwum KUL, a także źródła bibliograficzne. Zbieranie materiałów zakończono w 1960 r., a w 1968 r. bibliografia była gotowa do druku. Pod wpływem nieprzychylniej recenzji, Wojtkowski wycofał się z planów wydawniczych. Do końca życia (w 1975 r.) wprowadzał uzupełnienia i nanosił poprawki.

Inicjatywę opublikowania *Bibliografii* podjęto dopiero w 1997 r. w Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa UMCS. Po przejrzaniu maszynopisu, dokonano weryfikacji pomyłek (sprawdzono ok. 40 % opisów), ujednoczenia opisów bibliograficznych oraz ujednoczenia graficznych zapisów adnotacji. Dodano też dwa spisy pomocnicze: Wykaz skrótów, zawierający wykaz wydawnictw wielokrotnie cytowanych wraz z ich skrótami oraz Wykaz wykorzystanych czasopism i kalendarzy wraz z ich skrótami.

Bibliografia gromadzi piśmiennictwo dotyczące dziejów województwa lubelskiego. Chronologia przedmiotowa obejmuje okres od czasów najdawniejszych do 1944 r., zaś zasięg chronologiczny zamyka się na 1960 r. Terytorialnie obejmuje województwo lubelskie w granicach administracyjnych, obowiązujących w 1960 r. Zasięgu językowego nie ograniczono, dzięki czemu *Bibliografia* odnotowuje publikacje nie tylko w języku polskim, ale także w językach obcych (np. w języku rosyjskim). Wydawniczo rejestruje wydawnictwa samoistne, rozprawy z dzieł zbio-

rowych, artykuły z czasopism, recenzje, fragmenty bibliograficzne.

W *Bibliografii* znalazło się 11877 opisów bibliograficznych. Całość materiału podzielono na trzy części: część ogólną, część geograficzną (dzieje poszczególnych miejscowości), część biograficzną (działalność osób związanych w jakikolwiek sposób z województwem lubelskim). Układ bibliografii jest zrozumiały, jednakże brak jakiegokolwiek indeksu jest odczuwalny, zmniejsza sprawność informacyjną *Bibliografii*. Komentując to, Alicja Matczuk stwierdza, że wydawcy „nie zdecydowali się na uzupełnienie w tej mierze *Bibliografii*, aby nie naruszyć jej podstawowego zrębu wypracowanego przez Autora”.